

YEREL YÖNETİM KURUMLARININ İKTİSADİ ALANDA DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ FAALİYET GÖSTERMELERİNİN ÖNEMİ İLE ETKİLİ DEĞİŞİM İÇİN GEREKLİ GİRİŞİMLERİN DEĞERLENDİRMESİ

THE IMPORTANCE OF LOCAL GOVERNMENT INSTITUTION'S REGULATORY AND SUPERVISORY ACTIVITIES IN THE ECONOMIC FIELD AND EVALUATION OF THE INITIATIVES NECESSARY FOR EFFECTIVE CHANGE

Yaşar Burçin ONUR

Gence Devlet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 5308.01 Umumi İktisadiyyat Doktora Programı, yasarburcinonur@gmail.com,
kaptanyasar@windowslive.com
Gence / Azerbaycan
ORCID: 0000-0001-5431-3430

ÖZET

Ekonomi bilimi kıt kaynakların etkili kullanımını esas almaktadır. Ürün ve likit kıy metlerin üretim bölüşüm ve dönüşümü ile ilgili olarak üretilen teorileri, günlük hayata tatbik edilmektedir. Bu noktada ekonomik değerdeki ürünlerin sağlıklı bir şekilde dağılımını esas almaktadır. Gelir dağılımını sağlamak adına etkin çalışmalara yer verilmektedir. Geliri tabana yaymak adına düşünce üretilmektedir. Bugün gelinen noktada dünya genelinde gelir dağılımının eşit olarak sunulmadığı gözlemlenmektedir. Ekonomik kaygılar toplumsal huzur ortamını tehdit etmektedir. Suç oranlarını arttırmaktadır. Bu sebeple ülke ekonomileri için geliri tabana yayacak nitelikli üretim modellerinin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu konuda gerekli ekonomik ve mali tedbirler uygulanmalıdır. Üretim, ülke ekonomileri için önemli bir kavramdır. Ülkeler ihracat faaliyetleri sayesinde refah seviyesine ulaşmaktadırlar. Yüksek ihracat faaliyetlerini gerçekleştirmek için kapsamlı nitelikli iktisadi düzenlemelere yer verilmelidir. İktisadi sistemler kanuni düzenlemeler ile hayat bulabilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde ekonomik faaliyetleri desteklemek için birçok farklı uygulamalara yer verilmiştir. Küçük üreticiler ekonomik olumsuzluklardan çok fazla etkilenen gurupların başında gelmektedir. Ayrıca gelir dağılımının sağlanması adına kendilerinin desteklenmesi önem arz etmektedir. Geliri tabana yaymak adına küçük üreticiler desteklenmelidir. Bu sebeple aktif destekleme politikaları uygulanmalıdır. Diğer bir ifade ile reel ekonomik kazanım sağlanması adına, yol gösterici faaliyetler ile çalışma yaşamına kazandırılmalıdır. Yerel yönetim kurumlarının öncülüğünde eğitim ve öğretim faaliyetleri ile desteklenmelidirler. Kurumsallaşmasını tamamlayamayan küçük üretim gurupları, kendileri için yeterli ticari yapılanmayı oluşturamamaktadırlar. Mahalli düzeyde ürün sunmakla birlikte, şehirler arası pazarlama imkanlarından yoksun bulunmaktadırlar. Küçük üreticilerin teknik ve kurumsal süreçlerle desteklenmesi, kendileri ve ülke ekonomileri adına faydalı uygulamalar olacaktır.

Yerel yönetim kurumlarının iktisadi alanda yönlendirici faaliyetlerde bulunması, ekonomik etkinlikler adına fayda sağlayacaktır. Yerel yönetim kuruluşlarının bünyesinde oluşturulacak mali ve ekonomik birimler vasıtası ile üreticilerin kurumsallaşması sağlanacaktır. Emegi ile çalışan küçük üreticiler yol gösterici faaliyetler ile desteklenecektir. Mali kurullar aracılığıyla kazanca göre vergilendirme yapılarak, vergi kayıplarının önlenmesi sağlanacaktır. Bu çalışmada küçük üreticileri destekleyecek olan kurumsal yapılanmanın yerel yönetimler eli sunulmasının faydalı olacağı vurgulanmaktadır. Bu sebeple belediye teşkilatlanmasının dönüştürülmesi gerekliliği dile getirilmektedir. Dönüşümü sağlayacak olan fonksiyonel süreçler tanıtılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bürokratik faktörler, Pazar analizi, Yapılanma.

ABSTRACT

Economics is based on the effective use of scarce resources. Theories produced regarding the production distribution and transformation of products and liquid assets are applied to daily life. At this point, it is based on the healthy distribution of products of economic value. Effective studies are included to ensure income distribution. An idea is being produced to spread the income to the base. At this point today, it is observed that income distribution is not presented equally throughout the world. Economic concerns threaten the social peace environment. It increases crime rates. For this reason, it is necessary to implement qualified production models that will spread the income for the country's economies. Necessary economic and financial measures should be implemented in this regard. Production is an important concept for country economies. Countries reach a level of prosperity thanks to their export activities. In order to realize high export activities, comprehensive economic regulations should be included. Economic systems can come to life with legal regulations. Throughout the historical process, many different applications have been used to support economic activities. Small producers are one of the groups most affected by economic negativities. In addition, it is important to support them in order to ensure income distribution. Small producers should be supported in order to spread the income to the base. For this reason, active support policies should be implemented. In other words, in order to achieve real economic gain, it should be brought into working life through guiding activities. They should be supported by education and training activities under the leadership of local government institutions. Small production groups that cannot complete their institutionalization cannot create an adequate commercial structure for themselves. Although they offer products locally, they lack intercity marketing opportunities. Supporting small producers with technical and institutional processes will be beneficial for themselves and the country's economy. If local government institutions carry out guiding activities in the economic field, it will be beneficial for economic activities. Institutionalization of producers will be ensured through financial and economic units to be established within local government organizations. Small producers working with their labor will be supported with guiding activities. Tax losses will be prevented by taxation based on earnings through financial boards. In this study, it is emphasized that it would be beneficial for local governments to provide institutional structuring that will support small producers. For this reason, the necessity of transforming the municipal organization is expressed. Functional processes that will ensure transformation are introduced.

Keywords: Bureactatic Facts, Marketing Analysis, Structuring.

Giriş

Emniyet ve güvenlik içerisinde yaşama isteği insan guruplarını devlet tipi yapılanmaları oluşturmaya yöneltmiştir. Bu sayede düzenli ordular ile caydırıcı güç oluştururken toplumsal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Süreç içerisinde faklı devlet yapılanmalarının hakim olduğu gözlemlenmiştir. Mutlakiyet, meşrutiyet ve cumhuriyet tipi kurumlar söz konusu yapılanmaların genel tiplerini oluşturmaktadır.

Kurumsallaşma süreci içerisinde merkezi yönetimler eli ile yerel yönetim örgütleri olarak belirlenmiş hiyerarşik yapının hakim olduğu teşkilatlanma modeli gözlemlenmiştir. Bu noktada yerel yönetim teşkilatları, merkezi idareye bağlı olarak etkinlik göstermektedir. Belirli karar mekanizmaları oluşturulurken, merkezi yönetim idari vesayetinin sağlanmasına özen göstermiştir. Bu ilkenin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. İdari vesayete tabi olmak ülke bütünlüğünü korumak adına faydalı olmak ile birlikte, bürokratik faaliyetlerin geç işlemesine sebebiyet vermektedir. Mevcut sorunlara kısa sürede cevap vermek adına yetki genişliği ilkesi işletilmesine karar verilmiştir. Bu sayede taşra örgütlerinin daha kısa sürede gerekli kararları alması amaçlanmaktadır. Fakat yetki genişliği ilkesi çerçevesinde hangi düzeye kadar etkinlik sağlayabileceği açıkça belirtilmemektedir. Ana hatları ile sınırları çizilen ek yetkilendirmenin faydaları bulunmak ile birlikte tam etkililik sağlanması adına bazı noktalarda yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. Örnek olarak il yöneticisi vali ve ilçe yöneticisi kaymakam, herhangi bir güvenlik tehdidi karşısında mahiyetindeki emniyet güçlerini görevlendirebilmektedir. Fakat bu yetkilendirme faaliyetinin konuları belli olmakla birlikte, sınırları hangi çerçevede çizilecektir. Diğer bir ifade ile soyut kavramların somut olaylara tatbiki nasıl temin edilecektir. Güvenlik faaliyetine esas olan konu ve olaylar, terör içerikli bir faaliyet ise ve kendi içerisinde o güne kadar görülmemiş bir etkinlik içerisinde bulunuyorsa, merkezi yönetime bağlı mülkü amir, hangi yazılı kaynağa göre değerlendirme yapacaktır. Durum değerlendirmesini yaptıktan sonra merkezi yönetim erkine rapor sunması ve ilgili kararların uygulanması için geri dönüşüm sağlanması uzun bir süreci içermektedir. Aynı süreç içerisinde merkezi yönetim erkini karar almasını engelleyen etmenlerin olduğu düşünüldüğünde, ilgili mülkü amir nasıl bir değerlendirme yapmalıdır? Verilecek karar karşısında risk alınması gerektiğinde, ilgili yerel vesayet makamı bu faaliyeti göze alabilecek midir? İnsanoğlu yapısı gereği öncelikli olarak kendi emniyet ve güvenliğini temin etmek için çalışmaktadır. İnsan olarak devlet guruplarını oluşturma faaliyetlerine sebep olan ana düşünce de bu merkezden şekillenmektedir. Bu sebeple risk alma noktasında karar almak gibi bir seçenek ile karşılaşıldığında, kendi emniyetlerini önceleyen bir yaklaşıma sahip olunacaktır. Yönetim altında bulunan sınırlar içerisindeki terör faaliyetleri ile ilgili olarak hassas bir noktaya hareket icra edilmesi emrini vermenin oluşturacağı yükümlülük yerine, olay ile ilgili tespitleri yaparak merkezi hükümete bildirmek ile yetinilecektir. Merkezi hükümet o sırada benzer veya farklı bir olumsuz faaliyetle karşı karşıya bulunması dolayısı ile taşra yönetimine geri dönüş yapamaz ise, taşra yöneticisi olaylara karşı savunma hareketi çerçevesinde işlem yapma yoluna başvuracaktır. Bu durumda taarruzda bulunan taraf büyük avantaj sağlayacaktır. Yerel yönetim birimleri kendi kararlarını alarak müdahale hakkının olması durumunda ise, kısa sürede etkili faaliyet gösterileceği için oluşabilecek büyük kayıpların önüne geçilebilecektir. Bu olgular bizi yerel yönetim teşkilatlarında iki önemli değişimin yaşanması gerektiği olgusuna götürmektedir. Birinci olarak; yerel yönetimlerde çift başlılığın varlığı, ikinci olgu ise idari vesayet yetkisinin sakıncalıdır. Bu iki önemli sorun ortadan kaldırılmadan yerel yönetimlerin üreten bir iktisadi yapıyı oluşturarak ülke ekonomilerine fayda sağlamaları mümkün görünmemektedir. Günümüz konjonktürel ekonomik yapısında küçük üreticilerin uluslararası şirketler ile rekabete girmesi mümkün değildir! Bu rekabet ortamının oluşturulması merkezi ve yerel yönetimlerin düzenlemeleri ile serbest piyasa ekonomisi esas alınarak oluşturulmalıdır. Yerel yönetimlerin iktisadi alanda düzenleyici ve denetleyici faaliyet üstlenmeleri küçük işletmelerin piyasa şartlarında ayakta kalmalarını sağlayacaktır. İl ve ilçe merkezlerinde faaliyet gösteren yönetici kurumlar iki ana grupta ele alınmaktadır. Biricisi Merkezi yönetimin kontrolünde faaliyet gösteren ve merkezi yönetime doğrudan bağlı olarak atanma yolu tayin edilen yönetim kademeleridir. Vali ve kaymakamlık makamları, seçim ile başkan seçilerek yönetime gelen yerel yönetim kurumları temsilcileridir. Valilik makamı, bakanlıkların temsilciliği olan il müdürlüklerinin yönetimini oluşturmaktadır. Belediye teşkilatları ise kendi bünyesinde faaliyette bulunan alt müdürlüklere kumanda edilmesi faaliyeti ile sınırlıdır.

İl belediye başkanlıkları merkezi yönetim idari vesayetine valilik makamı ile bağlanmaktadır. Bu sebeple valilik makamı belediye başkanlık makamının gözetiminde faaliyet göstermektedir. İki makam arasında hiyerarşik ilişki mevcut değildir. Fakat idari vesayet ilişkisi bulunmaktadır. İdari vesayet ve hiyerarşik ilişki kavramları hassas olarak tahlil edilmelidir.

Yerel yönetim kurumları siyasi ve kültürel anlamda fayda üreten toplumsal yapılardır. Seçim ile işbaşına gelen belediye başkanları, çeşitli büyüklükteki belediye teşkilatlarını yönetmektedirler. Büyükşehir belediye başkanlığı, il belediye başkanlığı, ilçe belediye başkanlıkları olarak anılan yapılanmalar ülke genelinde hizmet sunan ana kurumları oluşturmaktadır. Belediye kurumları günümüzde siyasi, kültürel ve toplumsal hizmet verme noktasında faaliyet göstermek ile birlikte, iktisadi anlamda yararlı faaliyetlerde bulunabilmelidir. Kurumsallaşmış yapıları ile vergi denetim faaliyetlerine yardımcı olmak ile birlikte, iktisadi olarak evinde atıl konumda bulunan ev hanımlarının ürettikleri el emeği olarak anılan üretimlerinin bir noktada toplanması ve pazarlanması süreçlerinde gözetimcilik faaliyetlerinde bulunulmasına kadar çeşitli uygulamalara öncülük edebilecek yapı ve yetkinliğe sahip olmalıdırlar. Bu sebeple Yerel Yönetim Teşkilatlanmasının yeni bir yapılanmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Mevcut sistemin hantal ve bürokratik yapısından kurtulması, iktisadi alanda faaliyet gösterecek fakat şuan atıl kapasitede bulunan mikro ve küçük işletmelerin önünü açacaktır.

Bu çalışmamızda yerel yönetim teşkilatlarının iktisadi olarak faaliyet göstermesinin faydaları ve ilgili faaliyetlerin ne şekilde yapılandırılması gerektiği üzerine görüş beyan edilmektedir. Bu noktada merkezi yönetimlere ve yerel yönetimlere ayrı olarak görev düştüğü bildirilmektedir. Söz konusu dönüşümün oluşturulması adına yürütülecek faaliyet ve etkinlikler tanıtılmaktadır. Bu anlamda oluşturulacak uygulamalar yerel halkların ekonomilerine fayda sağlarken, ülke malî yapısında önemli ölçüde maddî kaynağın tasarruf edilmesinin yolunu açacaktır.

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yerel yönetimlere özerklik sunulması kavramının değerlendirilmesi

Yerinden yönetimlerin özerk olması ülke içerisindeki il veya ilçe teşkilatlanmalarının siyasi olarak merkezi hükümetten ayrı karar hakkının tanınması süreçlerinin genel anlamını ifade etmektedir. Merkeze bağlı olmak ile birlikte, kendi adına idari kanun çıkartabilen hukuksal bir yapılandırma değildir. Farklı uygulamaları bulunabilmektedir. Dünya üzerinde bu sistemi uygulayan birçok başarılı devlet bulunmaktadır. Finlandiya devleti bu başarıları sağlayan örneklerden birisidir. “ Finlandiya, üniter devletler arasında yer almaktadır. Fakat buna rağmen yerel yönetimlerine geniş yerel yetkiler vermekten çekinmemiş ve Avrupa Yerel Yönetimler özerklik şartını imzalayarak bu şartı kendi yasalarına uyarlamıştır.” (Turan, 2018: 98) Bölgesel seçim ilkesi ve merkezi hükümet nezdinde oluşturulacak anlaşmalar ile çeşitli faaliyetler düzenlenebilmektedir. Buradaki ana amaç durum ve olguları yerinde ve zamanında tahlil edebilmektir. Merkezi hükümetler bir ihtilaf halinde, ikinci bir yargı denetimine tabi olabilmektedir. Bu anlamda hukukilik denetimi yapmakla sınırlı bulunmaktadır. Çünkü alınan kararlar, halkın ortak katılımıyla birlikte ihtiyaca cevap verecek seviyede önlemler alınması sayesinde yürürlüğe konulmaktadır. Başarılı uygulamaları ile kurumsallaşmasını tamamlamış ülkelerin farklı uygulamaları değerlendirilmek sureti ile incelemeye alınmasında fayda bulunmaktadır. “ Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetimi Finlandiya’da sadece hukukilik denetimini kapsarken Türkiye’de hem hukukilik hem de yerindelik denetimi söz konusudur.” (Turan, 2018: 99)

1.2.Yerinden yönetim uygulamasının tanımı

Yerinden yönetim kavramı ülke içerisinde bir bölgede bulunan halk kesiminin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için yönetim ile ilgili kararların o bölge yönetimleri tarafından alınması süreçlerini ifade etmek için kullanılan bir uygulamalar bütünüdür. Adem-i merkeziyetçilik olarak da ifade edilen tanım sınırları çizilmemiş yönü ağır basan bir kavramı ifade etmektedir.

Özerklik uygulamaları ile somutlaşan ve belirli çizgiler halinde sunulması mümkün olan bir özelliğe sahip olmuştur.

1.3.Yerel yönetimlerin iktisadi ve mali düzenlemeler yapma hakkı verilmesi

Yerel yönetimlerin iktisadi ve buna bağlı olarak mali konularda düzenlemeler yapması günün şartlarına uygun olarak kara alınması anlamına gelmektedir. Ülke genelinde tüm coğrafik bölgeler ülke ekonomilerine aynı katkıyı sağlayamamaktadırlar. Fakat Milli gelirden genel düzenlemeler kapsamında eşit olarak pay almaktadırlar. “Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki kaynak bölüşümü sorunun makul, rasyonel, adil esaslara göre çözümlenmesi yerel yönetimlerin varlıklarının etkin biçimde sürdürülmesinin vazgeçilmez temel koşuludur. Bu yönetimler yerel düzeyde hizmet üreten birimler olduklarına göre görevlerini yerine getirilebilmeleri, yeterli mali kaynaklara sahip olmalarına bağlıdır.” (Dönmez, 2014: 162) Bu sebeple belirli sınırlar içerisinde kalmak ile birlikte yerel yöne timlere iktisadi ve mali olarak düzenleme yapma yetkisi verilmesi faydalı olacaktır.

1.4.Yerinden yönetimlere iktisadi işlem yapma yetkisi uygulamaları ile yönetsel özerklik kavramlarının karşılaştırılması

Yerel yönetimlerin idari düzeni tesis etmek için kapsamlı karar almaları, bölgesel özerklik sağlanması anlamında değerlendirilmemelidir. Bölgesel özerklik kavramı ayrı bir yapılanmayı vurgulamaktadır. Yerinden yönetim olarak anılan adem-i merkeziyetçilik kavramı aynı ülke sınırları içerisinde, merkezi yönetime bağlı olarak faaliyet gösterilmesi esasına dayandırılmaktadır. Bu noktada bölgesel devlet federasyon tipi gibi yapılanmalar yer bulamamaktadır. İktisadi ve mali düzenlemeler yapma yetkisi tanınması hizmet için birlik sunulmasıdır.

2. MERKEZİ YÖNETİM KURUMLARI

2.1.Cumhurbaşkanlığı Makamı

Cumhurbaşkanlığı makam olarak devletin en üst kademesinde bulunan ve ülke halkını birinci dereceden temsil etme hakkına sahip olan kurumu oluşturmaktadır. Devletin ve ülke halkının tanıtılmasında en önemli görevi üstlenmektedir. Yönetim erkinin birinci temsilcisidir. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarma yetkisi bulunmaktadır. Kanun ile belirlenen atamaları yapmakla sorumludur. Başbakanlık makamının fesih edilmesi sonrasında çift başlı yönetim yapısında mevcut olan bürokratik engeller kalkmış ve yürütme örgütü daha işler vaziyete getirilmiştir. Bu uygulamadan sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde büyük atılımlar yaşanmıştır. Bu sebeple, örnekten yola çıkılarak tüm kademelerde bürokratik kurumların kaldırılması, örgüt yapılarında işlerliğin sağlanması adına fayda sağlayacaktır.

2.2. Bakanlıklar

TBMM ve cumhurbaşkanlığı kararnameleri muhacevesinde işlem yapmaya yetkili kumları oluşturmaktadır. Merkezi idare ve taşra örgütlenmesi adına işlem yapmaya yetkili birimlerdir. Çeşitli zamanlarda sayıları kanunlarda öngörülen ve ihtiyaç hissedilen düzenlemeler kapsamında değiştirilebilmektedir. 2023 yılı itibari ile 17 bakanlık görev icra etmektedir. Bu bakanlıklar; hazine ve maliye bakanlığı, ulaştırma ve altyapı bakanlığı, ticaret bakanlığı, içişleri bakanlığı kültür ve turizm bakanlığı, tarım ve orman bakanlığı, milli eğitim bakanlığı, milli savunma bakanlığı, sağlık bakanlığı, sanayi ve teknoloji bakanlığı, adalet bakanlığı, gençlik ve spor bakanlığı, aile ve sosyal hizmetler bakanlığı, çevre şehircilik bakanlığı, dışişleri bakanlığı, enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı, gençlik ve spor bakanlıklarından oluşmaktadır.

2.3. Bağımsız Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar

Bağımsız denetleyici ve düzenleyici kuruluşlar, yürütme örgütüne gerekli bilgilendirme faaliyetleri ile alacakları kararlarda etkin rol oynamaktadır. Radyo Tv üst kurumu, tütün ve alkol piyasası düzenleme kurumu, sermaye piyasası kurulu, sigortacılık ve özel emeklilik düzenleme ve denetleme kurumu, bankacılık düzenleme ve denetleme kurumu, nükleer düzenleme kurumu, bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu, enerji piyasası düzenleme kurumu, kamu gözetimi muhasebe ve denetim standartları kurumu, kamu ihale kurumu, kişisel verileri koruma kurumu, adları ile anılan kurumlar, ihtiyaca göre ve sınırları içerisinde konularına göre işlem yapmak üzere kanun ile kurulabilmektedirler. Önemli denetim ve düzenleme yapılanmalarıdır.

2.4. Taşra Örgütü

2.4.1. İl ve İlçe İdaresi

İl merkezlerinde valilik teşkilatı bünyesinde ilgili müdürlükler konuşlandırılmıştır. Bakanlıkların müdürlüklerinden oluşturulan bir yapılanma ile gerekli düzenlemeleri tahsis etme yetkisi kısmi olarak kendilerine tahsis edilmiştir. Yönetmeliklere uygun hareket etme şartı ile sınırlandırılmıştır. İl valiliğine bağlı bulunmaktadır. Bu kurumlara örnek olarak; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı il müdürlükleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri, Spor ve Gençlik Hizmetleri İl Müdürlükleri, Gümrük ve Ticaret Bakanlıkları İl Müdürlükleri gibi il müdürlükleri, merkezi idare teşkilatına bağlı bulunmaktadır. Bu noktada, yürütme erkinin kendi adına görevlendirdiği en yüksek dereceli memuriyet makamı, valilik makamı olması dolayısı ile valinin kanalı ile hiyerarşik olarak merkezi organlara bağlı bulunmaktadır. İlçe birimleri ise kaymakamlık makamı ile idare edilmektedir. İlçe büyüklüklerine göre bakanlık ilgili teşkilatlanmaları faaliyetlerini idame ettirmektedirler.

3. Yerinden Yönetim Kurumları

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze yönetime gelen tüm hükümet yönetimleri merkezi yönetim ile yerel örgütlenmeler arasındaki bürokratik faaliyetleri azaltmak adına etkin çalışmalarda bulunmuştur. Bu faaliyetlerin olgunluk evresi 1960'lı yıllarda en üst seviyede hissedilmeye başlanmıştır. "1960'lı yıllarda Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) adı altında bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda, mülki idarenin il, ilçe ve bucak şeklinde örgütlenmesindeki temel amacın hizmetleri halka yakınlaştırmak ve merkez ile halk arasında bağlantı kurmak olduğu anlaşılmaktadır." (Arslan, 2011: 196) Merkezi hükümetler nezdinde merkez taşra arasındaki bürokrasiyi azaltmak adına birçok faaliyet ülke yönetimlerinde çeşitli zamanlarda uygulamaya konulduğu gözlemlenmektedir. İlerleyen süreçte ise mevcut uygulamalar fayda sağlamak ile birlikte kalıcı nitelikte çözüm sunmaktan uzak kaldıkları gözlemlenmiştir.

3.1. İl özel idaresi

İl özel idaresi seçilmiş ve atanmış kişilerin bir paydada toplanarak ülke taşra örgütlenmesi için daha verimli ve uyumlu olarak faaliyet göstermesi adına örgütlenmiş yapılanmaları oluşturmaktadır. Belediye teşkilatında mevcut olan alt birimler bu kurum kapsamında da bulunmaktadır. İl genel meclisi ve İl encümeni adı ile anılan birimlerin düzenli toplantılarında vali en üst makamı oluşturmaktadır.

3.2. Belediyeler

Belediye yapılanmaları büyükşehir belediye teşkilatlanması şehir teşkilatlanması ve ilçe belediyeleri olarak faaliyet göstermektedir. Merkezi yönetimler belediye teşkilatlarına çeşitli etkinlikler ile finansman sağlamaktadırlar. "İller bankasının yerel yönetimlere mali kaynak sağlama işlevleri ise, genel olarak iki grupta toplanmaktadır. Bunlardan birincisi yerel yönetimlere genel bütçe vergi gelirlerinden sağlanan pay ve fonların tahsis ve dağıtım işlemleri, ikincisi de yerel yönetimlere açılan kredilerdir." (Berk. 2003: 83)

Fakat belediye teşkilatlanmaları bu olanaklar ile birlikte borçlanma hadlerini düşürememektedir. Bu sebeple yeni bir örgütlenme yoluna gidilmesi zorunlu bulunmaktadır. Söz konusu örgütlenme mevcut sistemin iktisadi ve mali alanlarda hizmet verilmesine elverişli hale getirilmelidir.

3.3. Mahalle ve köy teşkilatı

Mahalle teşkilatlanması muhtar, ihtiyar heyetinden oluşmaktadır. Köy yapılanmalarında ise muhtar ihtiyar heyeti ve köy dernekleri konuşlu bulunmaktadır. Mahalle teşkilatlanmaları demokratik faaliyetin oluşturulduğu en küçük kurumlardır. Fakat hizmet sağlanması noktasında en önemli organları oluşturmaktadır. Demokrasinin kılcal damarları olarak adlandırılabilir. Osmanlı Devleti Zamanında teşkilatlanmasına karar verilmiştir. “Yerel yönetimlerin önemli bir unsuru olan muhtarlık Osmanlı Devleti’nde ilk olarak 1829’da başkent İstanbul’da kurulmuştur.” (Sürme, 2022: 105) Mahalle muhtarlıkları, ticari ekonomik olarak üretici birimler değildir. Kendi gereksinimlerini dahi karşılamakta zorlanmaktadırlar. “Mahalle yönetimleri, nüfus, vatandaşlık gibi işlemlerden önemli bir kısmını diğer kamu kurumları ile paylaşarak son yıllarda önemli ölçüde zayıflatılmıştır.” (Dik, 2014: 91)

4. YEREL YÖNETİMLERİN İKTİSADİ OLARAK ÖRGÜTLENMESİ

4.1. Yerel Yönetim Kuruluşlarının İktisadi Alanda Faaliyet Göstermesinin Faydaları

Yerel yönetim kuruluşları, kurumsallaşma anlamında teşkilatlanmasını tamamlamış yapılanmalar olmaktadır. Bu sebeple iktisadi alanda faaliyet göstermeleri belirli standart ve sınırlı çerçevede faaliyet göstermeleri şartı ile faydalı uygulamalar olabilmektedir. Çalışmanın geniş perpektifli bir olgu olması farklı yapılanmaları bünyesinde oluşturması dolayısı ile, konunun ana omurgasını oluşturan kurumların üzerinde durulmasında fayda bulunmaktadır. Bu kapsamda belediye teşkilatının iktisadi ve mali alanda bir değişim ve dönüşüm uygulaması gerekmektedir. Devletin iktisadi anlamda faaliyet göstermesi mümkün görünmemektedir. “Bir devletin asli görevleri dışında her alanda müdahaleci olması durumunda görev şişmesi sorunu ile karşı karşıya kalınmaktadır.” (Demir, 2019: 21)

4.2. Belediye teşkilatının dönüşümü

Belediye teşkilatı, valilik yapılandırmasını da içine alacak şekilde dönüştürülmelidir. Çift başlı yönetim yapılanması, yerini seçim ile işbaşına gelecek olan belediye başkanlığı makamına devretmelidir. Belediye teşkilatlanmalarında dönüşüm gerekli bir olgudur. “20’nci yüzyılın sonlarına doğru kamu yönetimi düşüncesi, yapısı ve fonksiyonları üzerinde yapılan değerlendirmelerde kamunun neyi nasıl yapması gerektiğinden hareket ile devletin görevlerinde ve iş yapma yöntemlerinde değerlendirmeler yapılmış, yapılan bu değerlendirmelerde kamunun rolünün yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. “ (Elban, 2018: 1593) Bu değişim yerel yönetimlere özerklik verilmesi anlamında değerlendirilmemelidir. Silahlı kuvvetler ve emniyet teşkilatlarının yönetim erki merkezi hükümet sorumluluğunda bulunmaktadır. Bu sebeple yerel yönetimlere özerklik verilmesi, ayrı bir uygulamayı bünyesinde barındırmaktadır. Ülke içerisinde ayrı bayrak, ayrı kanunsal düzenlemeleri içeren hukuki yapılanma gibi faaliyetlerin bir veya birkaçının kabul edilmesi durumunda ayrı bir ülke oluşturulması gündeme gelmelidir. Bu noktada ayrı bir yönetim meclisi ile yasama faaliyeti sunulmamalı ve farklı mahkemeler eli ile adalet teşkilatı faaliyet göstermemelidir. Siyasi özerklik kavramı farklı bir yapılanmanın varlığını gerektirmektedir. Bir ülkede, aynı bayrak altında aynı yönetim meclisi yasalarıyla hukuki süreçlerin işletildiği ve merkezi yönetime bağlı askeri gücün hakim olduğu yapılanmalarda, yönetimde özerklikten bahsedilmesi mümkün bulunmamaktadır. Böyle bir anlayış mantıksal süreçlere ters bir olgudur. İnandırıcı olmaktan uzak bulunmaktadır. Ekonomi politik uygulamalar, ekonomik yapının işlerlik kazanması adına siyasi etkinlikte bulunma girişimleridir. Ticari faaliyetler, emniyet ve güvenliliğin tam olarak sağlandığı coğrafyalarda etkin olmaktadır. Örnek olarak Batı Avrupa devletleri ile kuzey Afrika ülkelerinin emniyet ve güvenlik yönünden aralarında büyük bir fark vardır.

Bu sebeple kuzey Afrika ülkeleri başta olmak üzere gelişmemiş coğrafyalarda risk katsayısı yüksek oranda bulunmaktadır. Söz konusu ülkelerdeki ticari faaliyetlerde sigorta oranlarının yüksek düzeyde bulunmasının sebebi bu olgudur. Örnek olarak Kuzey Avrupa'ya yük taşıyan ticari bir geminin ödeyeceği sigorta primi 1 birim ise, Libya ülkesine yük taşıyan diğer geminin ödemesi gereken sigorta primi yüzde otuz artış ile 1.3 birimi bulmaktadır. Söz konusu düzenlemelerin, tacir kesimlerin emniyetlerini koruyan yapıda sunulması ise siyasi etkinlikler kapsamında değerlendirilmektedir. Unutulmamalıdır ki üretim, huzurlu olunan coğrafyalarda hayat bulan bir faaliyet olmaktadır. Bu itibar ile yasama meclisi başta olmak üzere yerel idare birimleri dahil tüm ülkesel kaynakların yönetilmesinde, sert fakat adil hukuki düzenlemelere yer verilmesi zorunlu bir faaliyettir. İlegal faaliyetlere karşı üretici kesimleri etkin olarak koruma mekanizması geliştirilmelidir. Aynı süreç içerisinde, üretken kesimlerin faaliyetlerine kıymet verilmeli ve desteklenmelidir.

İktisadi anlamda üretici faaliyetlerin önünü açmak için, yeni bir tip kurumsallaşmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Ülke yönetimleri bu sorunun farkına vararak çeşitli zamanlarda konu ile ilgili düzenlemeler yapmaya çalışmışlardır. "1980'li yıllardan sonra belediyelerin mali sorunlarını hafifletici bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemelerle belediyeler iktisadi ve sosyal içerikli yeni işlemlere yönelmişler bu arada yeni üretim ve finansman yöntemleri geliştirmeye, uygulamaya başlamışlardır." (Kutanis ve Yılmaz: 2005: 137) Bu süreçte yönetimde çift başlılığın ve idari vesayet yetkisinin sınırlandırılması faaliyeti ile başlayarak, iktisadi anlamda tam etkin ve denetimli kurumların oluşturulması ile olgunluğa kavuşturulmalıdır. Yerel yönetim birimleri, eğitim, sağlık gibi toplumsal alanlarda hizmet vermek ile birlikte, çevresel düzenlemelerde de etkin olarak katılım sağlamalıdır. Merkezi yönetime yerel bütçesinden belirli bir oranda vergi geliri sunmalıdır. Merkezi yönetimler ise bu gelir karşılığında yerel yönetimlerin bulunduğu coğrafyada faaliyet gösterecek olan silahlı kuvvetler ve emniyet teşkilatlarının atamasını yapıp, ihtiyaçlarını karşılamak adına faaliyet göstermelidir. Aynı zamanda ülke içerisinde etkin iktisadi yapılanmasını tamamlayamamış veya kurumsallaşmasını tamamlamış olsa da konjonktürel kriz dönemleri neticesinde kırılmalı bir hal almış yerel yönetimlere, maddi yardım ve düzenleyici faaliyetlerde danışmanlık yapılmalıdır. Ayrıca küresel afetlerin getirdiği tehlikelere karşı önlem alınması noktasında, yardımcı olucu faaliyetlere ağırlık vermelidir.

Belediye teşkilatlanma modellerinde görevli müdürlükler ve alt birimleri, konut yapım, içme suyu temini, itfaiye hizmetleri, temizlik, çevre bakım gibi faaliyetlerden oluşmalıdır. Eğitim ve sağlık gibi hizmetler ise daha kapsamlı ve yüksek maliyet gerektiren kalemleri oluşturması sebebi ile merkezi yönetim birimlerinde karşılanmalıdır. Fakat yönetim erki yerel yönetimler eli ile sunulmalıdır. Bu düzenlemeler, ülke birlik ve bütünlüğü korunmak suretiyle, kurumsal evrim sürecinin tamamlanmasını temin edecektir. Aksine ülke birlik beraberliğine olumlu etki göstermektedir. Bu seviyeden sonra, iktisadi açıdan büyük dönüşüm süreci başlatılabilir. Kurumsal dönüşüm süreci bir bütün olarak desteklenmelidir. Pansuman tedbirler faydalı olmak ile birlikte kendilerinden beklenen etkiyi göstermekten uzak kalmaktadırlar. . Örnek olarak akla herkesim ve guruptan insanın gözlemleyebileceği gündelik olay ve olgular gelmektedir. Hastanelerde okullarda ve diğer sosyal nitelikli kurumlarda bazı devlet memurlarının yoğun görevleri olduğu görülmektedir. Diğer bir bölümde ise çok rahat bazı görevlerin icra edildiği fakat alınan ücretlerin aynı seviyelerde olduğu sıkça gözlemlenmiş bir olgudur. Bu sebeple kurumsallaşmada liyakat prensibine göre atama yapılmalı, faaliyet yapısı ve iş yüküne göre ücret değerlendirmesinde bulunulmalıdır. "belediyelerin kendisinden beklene hizmetleri etkili ve verimli olarak yerine getirmeleri çalıştırdığı insan kaynağının günün şartlarına göre eğitilip nitelikli ve etkin hale getirilmelerine bağlıdır." (Söylemez, 2013: 403) Bu durumda belediyeler de dahil tüm devlet kurumlarında yeni bir oluşuma gidecek olan evrimleşme sürecinin başlatılması gerekmektedir. Fakat mevcut sistem içerisinde böyle bir imkan bulunmamaktadır. Çünkü denetilebilirlik oranı düşük yüzdelerde bulunmaktadır. Böyle bir faaliyetin gerçekleştirilmesi için kuruluşların buldukları bölgelerde etkin olarak değerlendirilmeye tabi tutulması gerekmektedir.

Hukuki ve iktisadi anlamda iş yükü değerlendirmesi yapılarak, liyakat durumunun analiz edilmesi için yerel yönetim birimlerinin hizmeti alan kişi ve guruplar ile yakın teması gerekmektedir. Memnuniyet anketleri kısa süre içerisinde ve doğru olarak analiz edilmelidir. Şikayet ve itibar içeren geri bildirimlerin doğruluğu araştırılarak, ilgili kişi veya birimler hakkında hukuki işlem yapılmalıdır. Böyle bir faaliyetin merkezi yönetimin bulunduğu yüzlerce kilometre uzaklıktaki ana merkezden sağlanması mümkün değildir. Ayrıca bu düzeyde bir faaliyet için birçok memurluk makamının hiyerarşik olarak rapor sunması gerekmektedir. Bu raporların değerlendirilmeye başlaması bile bir aydan fazla bir zaman almaktadır. Liyakat ve ceza işlemlerinin etkin olarak tatbik edilmesi ve kayırmacı tip politikaların önüne geçilmesi adına yerinden yönetim uygulamalarının dönüşümü gerekli bir olgudur. Bu düzenlemenin hayata geçmesi tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Etkinliğin sağlanabilmesi için sürekli ölçüm, gözlem ve analiz süreçlerinin tatbik edilmesi gerekmektedir. Yerel yönetim birimlerinin, doğrudan yönetim erkini kullanmasında çalışan birimler ile en üst düzey makamlar arasında çok az hiyerarşik kademe tahsis edilmelidir. Hiyerarşik kademeler arttıkça ölçüm ve gözlem yapılması zorlaşacaktır. Yakın bölgede ve az kademeli yapılanma ile hizmet ilkesi esas alınmalıdır. Unutulmamalıdır ki! Ölçemediğimiz kıymeti değerlendiremeyiz. Değerlendiremediğimiz süreçlerini yönetemeyiz. Bu durumun aksi ise de facto ve de jure kavramlarının ayırımına bizi götürmektedir. Diğer bir ifade ile sözlü olarak sunulan ilkeler ile gerçekte var olan uygulamalar arasındaki farktır. Bu düzeye gelindikten sonra kamu kurumsal yapılanmasının ek düzenlemeler ile sağlıklı işler hale getirilmesi mümkün görülmektedir. Ana soruna kapsamlı bir çözüm üretmek adına ana sistem üzerinde köklü değişiklikler hakim kılınmalıdır. Mustafa Kemal Atatürk ve kurucu Cumhuriyet kadroları Devrimcilik kavramına her seviye ve düzeyde temas etmelerinin sebebi bu kıymet üzerinde bulunmaktadır. Ana sorun kapsamlı olarak ele alınarak, tüm yönleri ile değerlendirmeye tabi yutulması faydalı olacaktır. Bu düşünce ile sunulacak çözümlerin ilk düzenlemesi, toplumsal kurum ve kurulların etkili denetim ve gözlem etkinliğine sahip olmasının sağlanması ve dikey hiyerarşik kademelerin azaltılmasıdır. Burada önemli bir hatırlatma yapmakta fayda bulunmaktadır. Hiyerarşik kademelerde bürokratik seviyeler azaltılırken, yetki ve sorumluluk düzeyleri de eşit seviyede oluşturulmasına özen gösterilmelidir. Aksi takdirde inandırıcılıktan veya yaptırımdan uzak kalacak makamların faaliyette bulunduğu bir sürece girilmiş olacaktır.

Konumuz içerisinde kalmaya çalışılmak ile birlikte diğer faaliyetler üzerine bir tablo çizilmesinde fayda umulmaktadır. Tüm olguların birlikte analiz edilmesi gerekmektedir. Çünkü tüm süreç ve yapılar birbirlerinden az veya çok olarak etkilenmektedir. Bu çalışmamızda iktisadi nitelikli kurumsallaşmanın gereği olan yapılanmanın, belediye teşkilatları vasıtası ile ele alınması ile ilgili bir model sunulmaktadır.

Bilindiği üzere büyük ticari şirket yapılanmaları, küresel ticari sistemi üzerinde etkin bir noktaya gelmiştir. Ürünler üzerinde tekelleri faaliyetler kanalı ile tüm üretim düzeylerine kumanda edilirken, lobicilik faaliyetleri ile siyasi yapılanmalara karşı baskı mekanizmasını devreye sokmayı ihmal etmemişlerdir. Aynı süreç içerisinde 5. Kol faaliyetleri olarak tanımlanan medya ve benzeri basın kuruluşlarını himaye ettiklerine şahit olunmaktadır. Bu süreç, kültürel etkileşimi artırmak ve istenilen yönde değiştirmek adına farklı uygulamaları içermektedir. Söz konusu şirketler ile rekabet imkanı bulunmamaktadır. Dünya piyasalarına kumanda eden ve milyarlarca dolar ciro seviyesine ulaşmış olan yapılar ile geçimini temin edecek kadar üretim yapan emekçilerin rekabet etmesi mümkün değildir. Bir meşrubat firmasının reklam giderleri olarak harcadığı maddi karşılık birçok dünya ülkesinin tanıtımı için yaptığı ödemelerden yüksek seviyede bulunmaktadır. Bu durum bugün gelinen noktada, durumun ne kadar düşündürücü bir mahiyette bulunduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Küçük üretici ve emeği ile faaliyet gösterecek olan alt gelir gurupları başta olmak üzere birçok işletmenin, yeni bir ekonomik model ile faaliyete geçebilmesi için, devlet kontrolünde düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu durumda merkezi yönetim yapılanmasının ana etken ve yönlendirici faktör olarak etkin olması mümkün görülmemektedir.

Etkin faaliyet gösterilmiş olsa idi günümüze kadar farklı bir düzenleme sunulmuş olurdu veya farklı bilimsel görüşler ortaya atılırdı. Fakat iktisadi alanda dar gelir guruplarının ekonomik yeterliğe ulaştırılması adına etkin bir uygulama sunulmadığına tanık olunmaktadır. Yardım ve süspansiyonlar ile alt gelir gurupları desteklenme yoluna gidilmesinin ana sebebi bu noktada toplanmaktadır. Oluşturulan tedbirler mali çerçevede imkan sunmaktadır. Ekonomik anlamda değişimi esas alarak reel sektör bünyesinde yeni bir kamu iktisadi modeli tanımlamaktan uzak bulunmaktadır. Kamu iktisadi teşkilatlanması adına faaliyet gösterebilecek olan yapılanma Belediye Teşkilatlanması eli ile sunulmalıdır. Burada hatırlanması gereken ana unsur, kamu iktisadi yapılanmalarının, kamu iktisadi teşebbüsleri olan KİT'ler ile karıştırmamasıdır. Kamu iktisadi teşkilatları bünyesindeki kuruluşlar doğrudan reel sektör faaliyetleri icra etmek sureti ile bir nevi üretim faaliyetinde bulunmaktaydı. Belediye teşkilatlarının iktisadi anlamda faaliyet göstermesi ise daha çok mali ve düzenleyici faaliyet ve tedbirlerden oluşmaktadır. Diğer bir ifade ile kurumsallaşmasını tamamlayamamış olan üreticilerin, üretim sürecine dahil edilmesi faaliyeti ile istihdam edilmek sureti ile ekonomik etkinlik içine alınması sağlanacaktır. Üretim süreçleri için oluşturulacak etkinlikler, tüm yönleri ile düzenli bir program dahilinde sunulması adına yön gösterici özellikte bulunmaktadır. Belediye teşkilat yapılanması bünyesinde mali ve ekonomik nitelikli alt organların oluşturulması gerekmektedir. Belediye Teşkilatları bünyesinde mali ve ekonomik nitelikli iki alt birim oluşturulmalıdır.

4.3. Belediye teşkilatı mali yapılanması

Belediye teşkilatı bünyesinde mali işlemlerden sorumlu bir müdüriyet faaliyeti tahsis edilmelidir. Bu noktada iktisat müdürlüğü ile mali işler müdürlüğü doğrudan iletişim içerisinde hizmet sunmalıdır. Belirli bir paydada ortak iktisadi kültür oluşturulmalıdır. Örgüt kültürü etkin kılınmalıdır. “ Firmalar performanslarını doğal olarak Pazar paylarını arttırmak ve rakiplerinden önde olabilmek için öncelikle faaliyet gösterdiği ülke kültürünü ve faaliyet kolundaki etkin olan değerleri dikkate alarak güçlü bir örgüt kültürü oluşturmaları gerekmektedir.” (Öztürk ve Şanal, 2019: 269) Bu gibi uygulamalar halkın bilinçlenmesini ve yakınlığını temin edecektir. Vergilendirme, yardımlaşma, dernekleşme gibi faaliyetlerden sorumlu alt kademelerden birisi olan mali müdürlükler bünyesine, ihtiyaç duyulan oranda memur ataması yapılmalıdır. Vergilendirme tedbirleri artan oranda vergi alımı ile uygulanmalıdır. Günümüzde kaydedilen örneklerden ders çıkarılmalıdır. Unutulmamalıdır ki tarihsel süreçler birbirlerini takip eden örnekler ile temsil edilmektedir. Dar gelir guruplarından alınan KDV. oranı ile milyarlarca dolar ciro yapan işletme sahiplerinden alınan eşit oranlı KDV. Uygulaması, alt gelir guruplarını içinden çıkılmaz bir borç yükü altına sokmuştur.

4.4. Belediye teşkilatı iktisadi yapılanması

Dünya ekonomik yapılanması büyük bir hızla değişerek dönüşmektedir. “ Zira marka, globalizasyon veya pazarlamanın tanımları gibi birçok pazarlama konusu ve terimleri için evrensel olarak kabul edilen açık bir tanım yoktur.” (Erdem, 2017: 259) Bu hızı yakalamada tüm toplum gurupları aynı yetkinliğe sahip bulunmamaktadır. Bu sebeple gelişimini ve kurumsallaşmasını sağlayamayan üretim ve hizmet kesiminin ticari olarak kendine yeterli duruma evrimi gerekmektedir. Bu değişim yerel yönetimler eli ile uygulanacak projeler kapsamında hayat bulacaktır. Mahalle muhtarlıklarında, yeni makamlar tesis edilmelidir. Belediye Başkanlıklarının gözetiminde faaliyet gösterecek ticaret müdürlükleri konuşlandırılmalıdır. Her mahalle yapılanması memurları, bölge halkına yol gösterici olarak faaliyette bulunmalıdır. Belediye Başkanlıkları ülke genelinde bulunan diğer belediyeler ile istişare ederek, hangi ürün guruplarına ihtiyaç duyulduğuna dair detaylı bir analiz yapmalıdır. Bu bilgileri değerlendirdikten sonra mahalle muhtarlıklarında bulunan ticaret müdürlerine bildirilmelidir. Mahalle ticaret müdürlükleri de mahalle halkına üretilmesi veya mamul haline getirilmesinde kar marjı yüksek olan ürünler hakkında bilgi verecektir. Örnek olarak tekstil ürünleri tüm zamanlarda talep edilen ürünler olmaktadır. Üretimleri de basit fazla çaba gösterilmesine gerek olmayan ürünlerdir. Kısa süren bir eğitim sonunda yetkinlik kazanılırken birkaç tip dikiş makinesi ve türevi cihazların temin edilmesi ile üretim faaliyetleri gerçekleştirilebilmektedir.

Belediye teşkilatı içinde kurulacak iktisat müdürlükleri ile mahalle muhtarlıkları içerisine eklenerek faaliyet gösterecek ticaret mahalle müdürlükleri adı ile anılacak memurların birbirleri ile koordinasyon içerisinde çalışması fayda sağlayacaktır. Halka bu alanda ihtiyaç olduğunu kendilerinin talep etmesi halinde öğrenim kursları açılacağını bildirmelidir. Talep edilmesi ile birlikte ilgili öğrenimlerini ücretsiz olarak tamamlayan kursiyerlere diplomaları verilmelidir. Bu süreç diğer belediyeler nezdinde tekstil ürün talebi olan bölgeler ile istişare edilmesi sonucunda üreticilerin ilgili belediye iktisat müdürlüğü ile iletişime geçmesi ile son bulacaktır. Belediye teminatı ile kefilsiz olarak üretim gerçekleştirilerek ülke içerisinde pazarlaması tatbik edilecektir. Bu noktada belediye iktisat müdürlüğü, farklı modeller oluşturmak adına yetkin kişilerden seçilmelidir. “Model, araştırmanın promblesini çözecek en güvenilir bilimsel çözüm yolunu gösteren mantık düzeni olduğuna göre, bu yolun ortaya konması gerekir.” (İslamoğlu, 2008: 58) iktisat ve işletme alanlarında etkin pazarlama ilkelerini ve yöntemlerine hakim olmak ile birlikte, çok yönlü değerlendirme yapabilen kişiler müdür olarak atanmalıdır. “ Bu iki soruya cevapta araştırmacılar uzantıların sırasını, teknolojiyi, ürün bilgisini, fiyatlandırmayı, reklamı, konumlandırmayı, yaş ve dönem farklılıklarını, kültürü, şirket büyüklüğünü, güvenilirliğini, marka gücünü, algılanmış uygunluğu içine alan değişik faktörleri incelemişlerdir.” (Karadeniz, 2009: 189) Aynı zamanda iletişim ve diyalog kabiliyeti yüksek olmalıdır. “ Genel olarak arzulan eylem mesajlarda açıkça vurgulanmalıdır. Sadece arzulan eylem değil bu eylem sonucu elde edilebilecek yararların da mesajlarda belirtilmesi etkinliği arttırabilecektir.” (Odabaşı, 1989: 83) Mikro ve küçük üreticilerin kurumsallaşması tamamlanacaktır. Belediyeler bünyesinde konuşlandırılacak olan iktisat müdürlükleri halka ucuz hammadde temini, Pazar sunumu ve ucuz lojistik temini için birleşerek sipariş vermeleri noktasında birleştirici rol üstlenmelidir. “ Üreticilerin ortak sorunlarına çözüm bulabilmeleri daha iyi değerlendirebilmeleri, girdi ihtiyaçlarını daha ucuz ve yeterli miktarda karşılamaları ve Pazar güçlerini arttırabilmeleri bakımından üretim ve pazarlamaya yönelik örgütlenmeler desteklenmeli, kooperatif birlik gibi örgütlenme modelleri üzerinde durularak üreticilerin bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.” (Dal vd., 2020: 43)

4.5. Tek Tip Yönetim Uygulamasında Alternatif Bir Model Değerlendirmesi

Günümüz idari sistemi içerisinde yerel yönetimlerin etkin olarak faaliyet göstermesinin gerekli olduğu değerlendirilmektedir. Fakat yerel yönetimlerin idari yönden olduğu gibi iktisadi açıdan yetkilendirilmesi, ülke bütünlüğü için tehdit olarak algılanabilir. Bu noktada farklı alternatifler geliştirilmelidir. Amaç insana hizmet adına faaliyette bulunulmasıdır. Toplumsal kurumlara işlerlik kazandırmak sureti ile hantal yapılarını düzenlemek adına milli birlik ve bütünlüğü tehlikeye atacak nitelikte uygulamalara yer verilmemelidir. Özellikle hassas coğrafik konumda bulunan kırılmalı yapıları ekonomilerde bu husus farklı açılardan değerlendirilmesinde fayda bulunmaktadır.

Bu çalışmada, yerel yönetim kurumlarının iktisadi olarak düzenleyici ve denetleyici faaliyetlere ağırlık vermek ile birlikte, alt gelir guruplarındaki emekçileri, atıl kapasiteden üretim sistemi içerisine dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Oluşturulacak olan iktisadi faaliyetlerden randıman alınması için kapsamlı idari ve hukuki değişikliklere ihtiyaç bulunmaktadır. Yönetim erkinin az katmanlı hiyerarşik yapılanmaya ve tek başlı yönetim ile sunulması gerekliliği ortaya konulmaktadır .Yerel yönetim birimlerinde tek başlı yönetimin sunulması için valilik makamının fesih edilmesi birinci öncelikli alternatif faktördür. Fakat değindiğiniz üzere böyle bir uygulama etkin bir şekilde sağlanamaması veya iç ve dış tedbirler, etkenler kapsamında farklı düşünceler ile faaliyet gösterilmesi halinde, ülke birlik ve bütünlüğünü temin etme noktasında ayrılıkçı fikirlerin doğmasına zemin hazırlayabilecektir. Bu noktada ikinci alternatif olarak belediye teşkilatının fesih edilerek valilik makamının tek idari yönetim erkini temsil etmesi seçeneği bulunmaktadır. Vakilik makamı, atanan bir kurumun yönetim erkini oluşturmaktadır. Fakat atanan yönetici, seçilen en büyük idari amir olan cumhurbaşkanının atadığı bir memurdur. Dolayısı ile halk birçok kuruluşun yöneticisini tayin etme hakkını cumhurbaşkanlığı makamına devretmiştir. Bu durumda dolaylı yönetim ilkelerinin hayata geçirildiği gözlemlenmektedir.

Aynı şekilde milletvekillerinin seçilmesi ile doğrudan demokrasi ilkesinin hayata geçirildiğine tanık olunmaktadır. Aynı süreç içerisinde il yöneticilerinin ve ilçe yönetimlerinin başkanlarını da seçme hakkının cumhurbaşkanına sunulması yerinde bir uygulama olacaktır. En önemli etkinliklerden bir tanesi, il genel meclisinin seçilmesi ve mahalle muhtarlık kurumlarının imkan ve yetkilerinin genişletilmesi ile sağlanmalıdır. İl genel meclisi üyeleri ve muhtarlık teşkilatı yapılanmaları seçim ile iş başına gelen kurumlardır. Valilik makamı ile birleştirildiğinde idari vesayet yetkisi ortadan kaldırılmak ile birlikte, seçim ile iş başına gelmiş olan kurulun etkin karar mekanizmalarının oluşması sağlanacaktır. Böylece Valilik makamı, yetki genişliği ilkesinin daha kapsamlı ve sınırları belirli olan fakat genel hatları ile daha anlaşılabilir nitelikte bir uygulamayla desteklenmesini içeren hükümler olarak sunulmasına önem verilmektedir. Valilik makamına sorumluluk ile birlikte insiyatif kullanma yetkisi tanımlanmalıdır. Gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler için en uygun yerel yönetim şekli valilik tipi tek başlı yerel yönetim kurumlarının oluşturulmasıdır. Gelişmiş ülkelerde ise ilk alternatif olarak seçim ile iş başına gelen belediye teşkilatlarına görev verilmesi ilkesel prensipleri daha faydalı uygulamalar olacaktır. Burada önemli olan husus, ihtiyaca cevap verecek gereksiz harcamaların önüne geçerek, liyakat ilkesini esas alan yeni bir iktisadi oluşumun hayata geçirilmesidir. Farklı uygulamalar, farklı şekillerde değerlendirilerek analiz edilmek sureti ile geliştirilmelidir. Unutulmamalıdır ki! Hayatta değişmeyen tek olgu değişimdir. Bağınaz yapı ile kurumsal süreçlerin işletilmemesi, birçok olumsuz faktörün gündeme gelmesine sebep olacaktır. Söz konusu olumsuzluklar ise düşünen beyinlerin akıl süreçlerini aktif hale getirerek, görüş sunduğu yönetim ve tartışma meclislerinde sağlanacaktır. Bilimsel faaliyetlere ağırlık verilerek ilgili tartışma ve fikir alım süreçleri, etkin işletilmelidir. Yönetimde tek hakim mülkü amirin etrafında toplanırken, çok seslilik ilkesinin işletilmesine önem verilmelidir. Halk kendi görüşlerini etkin bir biçimde şeffaflık ilkesi çerçevesinde sunmalıdır.

4.6.Genel Değerlendirme

Türkiye Cumhuriyeti sanayileşme yolunda önemli gelişmeler yaşamış bir ülkedir. Fakat kendinden beklenen dinamik yapıyı oluşturmada yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. “ Söz konusu bu unsurların yanı sıra Şekil 2’de görüldüğü üzere imalat sanayinde yaratılan katma değer artış hızı yaklaşık 30 yıllık bir süreçte çok durağan bir seyir izlemiş olup son yıllarda da bu durağanlığın yönünde ve hızında kayda değer bir gelişme olmamıştır.” (Arısoy, 2005: 49) Değişen ekonomik şartlar dünya ekonomilerini derinden etkilemektedir. “ Öyle ki perakendeci zincir mağazalar ve dağıtım kanalları da değişen güç dengelerinden dolayı rekabetin diğer bir boyutunu oluşturmaktadır.” (Yılmaz, 2006: 67) Çeşitli ekonomik yaptırımlar ülke yönetimlerini farklı tip uygulamalara yönlendirmektedir. İlerleyen süreç içerisinde ekonomik sorunlara çözüm üretilemediği gözlemlenmektedir. Bu duruma etken olan iç dinamikler olduğu gibi dış etkenlerde bulunmaktadır. “ Başak bir ifade ile küreselleşme politik ve ekonomik etkilerin birleşiminden doğan bir dizi karmaşık süreçlerden oluşmaktadır.” (Yertüm, 2017: 75) Küresel anlamda artarak yükselen yoksulluk ve işsizlik olgusu toplumsal süreçlere olumsuz anlamda etki etmektedir. Bu sebeple, ekonomik krizlerin kapitalist sistemin getirdiği bir olumsuzluk olduğundan yakınılmaktadır. Fakat sisteme fayda sağlayacak ve gelir dağılımını daha adil bir bölüşüm üzerine tesis edebilecek nitelikte bir düzenleme hayata geçirilememiştir. Halbuki sistemleri kuran ve geliştiren kişiler toplum tarafından üretilmektedir. “ Üretim araçlarının sahibi olmak karın kapitalistin cüzdanına girmesine yol açar, ama doğrudan üreticinin kapitalist tarafından sömürülmesine yol açmaz. Çünkü gerçek sömürü eğer adına sömürü diyeceksek başkalarının talebinden kaynaklanmaktadır. Üreticinin üretimini koşullandıran ve kodifiye eden başkalarının talebidir. Başkaları, yani Pazar, yani toplumdur.” (Çelebi N. 1991: 124) Mevcut imkanların geliştirilmesi için sistemlerin tüm toplum eli ile sahiplenilmesi gerekmektedir. Alınan kararların tüm aşamalarında etkin katılım sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Böyle bir mekanizmanın işlenmesi düşük bürokratik yapının varlığı ile sağlanabilmektedir. Burada karşımıza yerel yönetimlerin mali ve idari anlamda özerklik kazanma olgusu gelmektedir.

Mevcut idari ve hukuki sorunlar herkesim tarafından ve uzun zaman süreci içerisinde gözlemlenmektedir. “ Yerel yönetimlerin sahip oldukları akçal kaynakları tasarrufa yönelik biçimde kullanmamaları personel sorunları, hizmetlerin etkinliği ve etkililiği konusunda yurttaşlarda oluşan memnuniyetsizlik ve siyasal skandallar reform düşüncelerini güçlendirmiştir.” (Mengi, 1997: 513) İktisadi anlamda etkin bir mali politika oluşturulması için ülke yönetimlerinin, iktisadi olarak düzenleyici ve denetleyici politikalara ağırlık vermesi gerekmektedir. “ Temel anlamda yerel organların mali özerkliği oluşturulamamış ve son çıkan 6360 sayılı kanun ile de merkezileşme atmosferi yaratılmıştır.” (Can, 2019: 291) Devlet kurumları küçük üreticilerin kalkınması için, küçük üretici ve emekçileri bir çatı altında birleştirmek sureti ile üretim ve pazarlama konularında bilinçlendirmeye çalışmalıdır. Ülke yönetimleri de bu eksikliğin farkına varmak sureti ile bazı düzenlemeler yapmışlardır. “ 1969’da çıkarılan 1163 sayılı kooperatifler yasasına konulan bir hükümlerle, belediyeler ile kooperatifler arasındaki işbirliği engelleri de ortadan kaldırılmıştır.” (Keleş, 2015: 4) Üretilen ürünler ve Pazar payları konusunda yönlendirici olmalıdır. Ticari olarak, kar marjı yüksek olan ürünlerin sunumu hakkında bilgilendirmelidir.

Devletin iktisadi olarak ticari faaliyetlerde düzenleyici rol üstlenmesi, yerel yönetimler kanalı ile sunulmalıdır. Çok katlı hiyerarşik yapılanma gereği oluşan bürokratik işlemler, sürecin hassas olarak uygulanmasını olumsuz olarak etkileyecektir. Duyarlılık faktörü etkili kılınmalıdır. Sorunların farkında olmak ile başlayan süreçler silsilesi gözlem ve incelemeler neticesinde doğru analiz edilmesini gerektirmektedir. Süreç içerisinde birçok değişken faktör bulunmaktadır. Bu değişkenlere göre farklı uygulamalar hayata geçirilmelidir. Üst yönetim tarafından genel bir yönetmelik ile yeknesat çözümleyici faaliyette bulunulması, devlet iktisadi kaynaklarının israf edilmesine sebep olacaktır. Örnek olarak; fakir ve işsiz kesimlere devlet sosyal sistemi üzerinden maddi yardım yapmaktadır. İşsiz olarak gözüken kişilerden bazıları serbest faaliyet göstermektedirler. Aylık ücretleri asgari ücretin birkaç katını bulabilmektedir. Örneğin seyyar çalışan bir fayans ustasının aylık ücreti 20.000 TL.’ nin üzerine çıkmaktadır. Müteahhit firmalar kendilerine götürü olarak tabir edilen usulde iş vermektedir. Fakat bu kişiler toplumsal yapı içerisinde işsiz kesim olarak anılarak devletten yardım almaktadırlar. Araştırmacı, gözlemleri sonucunda bu gibi kişilerin yakın akrabalarının işveren sıfatı ile birçok kişiyi çalıştıracak kadar servet sahibi olduğunu gözlemlemektedir. Fakat bu kişinin kendi kardeşi resmi olarak ağabeyinin yanında sigortalı faaliyet göstermemekte ve devletten yardım almaktadır. İşin düşülmesi gereken yanı iki kardeşin de aynı sektör olan inşaat sektöründe faaliyet göstermesidir. Burada illegal faaliyetlerin legalleştirilmesi olgusu hakim bulunmaktadır. Bu ve benzeri olumsuz durumlara tüm kesimler tarafından çokça şahit olunmaktadır. Söz konusu olumsuzlukları gidermek adına merkezi hükümetlerin gösterdiği cansiperane çalışmalar soruna çözüm üretme noktasında zayıf kalmaktadır. Etkin kontrol ve takip gerektiren süreçler, mahalle yapılanmalarından başlamak üzere belediye başkanlıklarının üst yönetimini üstlendiği tek başlılık esasına dayandırılan yerinden yönetim faaliyetlerinin geliştirilmesi ile hayat bulabileceklerdir.

Merkezden yönetim ilkelerinin hayat bulduğu ülkelerde mevcut olan bürokratik yapı karar alma mekanizmalarının ağır çalışmasına sebep olmaktadır. Coğrafi olarak farklı bir mevrada konuşlu bulunan yönetim kademelerinin etkinliğinin sağlanması için yetki genişliği kavramı geliştirilmiştir. Fakat bu kavram konuları belli olmak ile birlikte sınırlarının tayin edilmesi güç bir nitelik arz etmektedir. Soyut kavramlar ile somut olgular çatışmaktadır. Yerel yönetimlere özerklik verilmesi adına görüşler ortaya atılmıştır. Yerel yönetimlerin belirli konularda özerklik uygulamaları ile kuvvetlendirilmesinin gerekliliği savunulmaktadır.

Siyasi olarak özerklik kavramı bölünmüş bölgesel devlet yönetimlerini oluşturmaktadır. Federasyon, konfederasyon, bölgesel devlet modelleri olarak tanımlanabilecek oluşumlardır. Yerel yönetimlerin iller bazında seçim ile işbaşına gelerek ekonomik ve sosyal politikaları uygulaması ise yerinden yönetimin bir gereğidir. Böylece tüm halk kesiminin görüşleri tüm yönetim safhalarında alınmak ile birlikte ekonomik ve toplumsal süreçler sürekli kontrol ve analiz edilecektir. Ayrıca her il kendi ürettiği ölçüde vergi ödeyecektir.

Yerel yönetimlerin sosyal ve ekonomik alanlarda etkin faaliyet gösterebilmesi adına bölgesel özerklik uygulamalarının hayata geçirilmesine gerek bulunmamaktadır. Burada belirli bir kavram karmaşası oluşmaktadır. İktisadi açıdan belirli düzenleyici politikaları uygulama yetkisinin bölgesel olarak yerel yönetim kurumlarına sunulması farklı bir unsuru oluşturmaktadır. Bu alanda mali ve ekonomik yapının kendi politikalarını tayin etme hakkı, siyasi özerklik kavramlarından farklı olarak ele alınmalıdır.

5.SONUÇ

Küreselleşme süreci ile birlikte ekonomik rekabet ortamı daha sert bir yapıya bürünmüştür. Bu durumdan en çok etkilenen gruplar arasında mikro ve küçük işletmeler olduğu gözlemlenmektedir. Küçük işletmelerin desteklenmesi, gelir dağılımı dengesini sağlamak adına olumlu bir girişim olmaktadır. Uluslararası şirketler ile rekabet etme noktasında gerekli ticari etkinliğe sahip bulunamayan işletmelerin kurumsallaşması adına, yerel yönetimlerin düzenleyici ve denetleyici etkinliklerini arttırması faydalı olacaktır. Bu sebeple yerel yönetim kurumlarının dönüşümü gerekmektedir. Belediye teşkilatları bünyesine eklenecek, iktisat ve maliye müdürlükleri ile mahalle muhtarlıklarında konuşlandırılacak ticaret müdürlükleri bu dönüşümün temel hatlarını oluşturmaktadır. Bu sayede yerel yönetimler küçük işletmeciler ile geleneksel tarzda üretim faaliyetlerinde bulunmak isteyen ve atıl konumda bulunan üreticilere yol gösterici etkinliklerde bulunacaktır. Diğer belediye yapılanmaları ile ortaklaşa faaliyet gösterilmek sureti ile ülke genelinde hangi il ve ilçelerde ne tür ürün ihtiyacı olduğu bilgisi, mahalle ticaret müdürleri aracılığı ile en küçük üreticilere kadar duyurulacaktır. Tüm halk kesimlerinin üretime katılması temin edilecektir. Üretilen ürünler ise mahalle muhtarlıkları ticaret müdürlükleri kanalı ile bir bölgede toplanacaktır. Pazarlama yapılacak olan belediye idaresinin bulunduğu ile nakli gerçekleştirilecektir. Söz konusu değişimin sağlanması, ülke ekonomisine ve bilhassa atıl kapasitede bulunan mikro üreticiler için faydalı bir uygulama olacaktır. Bu etkinliklerin sağlanması için yerel yönetimlerde genel bir değişime gidilmesinde fayda bulunmaktadır. İl ve ilçe yönetim yapılanmasında valilik makamı ile belediye başkanlığı makamının birleştirilmek sureti ile tek bir çatı altında toplanması, yönetimde çift başlılığı ve vesayet uygulamasını sonlandıracaktır. İki alternatif seçeneğin değerlendirmeye alınması mümkün olmaktadır. İlk alternatif olarak valilik makamının fesih edilmek sureti ile tüm yönetim erkinin belediye başkanlıklarına sunulması değerlendirilmelidir. İkinci seçenek ise belediye başkanlığı makamının fesih edilmek sureti ile kurumsal yapısının tek bir noktada birleştirilerek tüm hizmetlerin aynı kurum üzerinden sunulmasıdır. Diğer bir ifade ile seçim ile işbaşına gelen yönetici ile atanmak sureti ile hiyerarşik düzeyde yetkiye sahip olan idareciler arasında seçim yapılmaktadır. Atanma yolu ile yönetime gelen valilik makamı da seçim ile işbaşına gelen cumhurbaşkanının uygun gördüğü bir karar sonrasında sunulmuş bir yetkilendirme biçimidir. Bu seçeneklerden birisinin uygulanması yönetimde çift başlılığı ortadan kaldırmak ile birlikte yönetim etkinliğinin ihtiyaçlarının yerinde ve zamanında etkili olarak değerlendirilmesinin önünü açacaktır. Yönetişim kavramının etkin olarak faaliyette bulunduğu günümüz uygulamaları açısından, yerel yönetim kurumlarının dönüşümü, kurumsal yapının hak ettiği seviyeye yükselmesine katkıda bulunacaktır. Bu sayede yerel yönetim birimleri, tüm halk kesimlerini, bir noktadan birlikte faaliyet gösterebileceği ticari yapılanmaya doğru yönlendirebilecektir. Kooperatif tipi yapılanmaların evrimine giden yolu açacak olan ilk düzenlemelerin çıkış noktasını oluşturulacaktır. Halk kesimlerinin tüm aşamalarda etkin görüşlerine yer verilerek, şeffaf yönetim anlayışının hakim kılınması sağlanacaktır.

Yazar Katkı Oran (Author Contributions): Yaşar Burçin ONUR (%100)

Yazarın Etik Sorumlulukları (Ethical Responsibilities of Authors): Bu çalışmada bilimsel yayın ilkelerine uygun olarak etik kurallar kapsamında yazım faaliyetinde bulunulmuştur.

Çıkar Çatışması (Conflicts of Interest): Çalışma tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

İntihal Denetimi (Turnitin Program Checking): Bu çalışma intihal dedektör taramasından geçirilmek sureti ile kontrole tabi tutulmuştur.

KAYNAKÇA

- Arısoy İ., (2005), Türkiye’de Sanayileşme ve Göstergeler Açısından Sanayinin gelişimi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, 2005, 45-67.
- Aslan N.T., (2011), İdari ve Mali Paylaşım Açısından Merkezi Yönetim, Yerel Yönetimler İlişkileri, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 0, Sayı: 33, 2005, 189-208.
- Berk A., (2003), İller Bankası ve Yerel Yönetimler, Sayıştay Dergisi, Sayı: 48, 2003, 73-92.
- Can A., (2019), Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’ye Yansımaları, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 2019, 277-293.
- Çelebi N., (2012), Toplum ve Sınıf ve üretim Tarzı Üzerine Bir Deneme, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, Cilt: 3., Sayı: 2, 1991, 115-126.
- Dal B., (Kızıllıslan H., Kızıllıslan N., (2020), Tokat İli Kazova Bölgesi Yaprak Üretimi ve Pazarlama Sorunları, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 3, 2020, 31-44.
- Demir K.A., (2019), Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi: Şirketlerin Belediye Uygulaması, Manisa Celal Bayar üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, 2019, 1- 26.
- Dik E., (2014), 6360 Sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye çevrilmesi Sorunu, Mülkiyet Dergisi, Cilt: 38, Sayı:1, 2014, 75 -102.
- Dönmez M., (2003), merkezi Yönetim ve Yerel Yönetimler Arasındaki Görev ve Kaynak Bölüşümü, Mülkiyet Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 235, 2002, 155-192.
- Elban S., (2018), belediye Ölçeği Perspektifinden Mahalli İdareler Reformu Üzerine Notlar, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 3, 2018, 1591 – 1602.
- Erdem A., (2017), Postmodern ve Zıtlıkların Birlikteliği, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 6, 2017, 254-266.
- İslamoğlu A.H., (2008), Pazarlama Araştırmalarının Genel Bir Değerlendirmesi, Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, 2008, 55-61.
- Karadeniz M., (2009), Pazarlama Yönetiminde Marka Genişletme Stratejisi, Öneri Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 32, 2009, 185-191.
- Keleş R., (2015), Yerel Yönetimler ve Konut, Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 42, Sayı: 1, 1987,1-13.
- Kutanis R. A., Yılmaz A., (2005), Belediye Hizmet üretimlerinin Başarısında Dış Kaynaklardan Yararlanma, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 1, 2005, 112 – 137.
- Mengi A., (1997), Kamu Yönetiminde Gelişmeler Yerel Yönetimler ve Türkiye, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 52, Sayı: 01, 1997, 505-515.
- Odabaşı Y., (1989), Pazarlama İletişiminde Mesaj, Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, 1989, 77-86.
- Öztürk M., Şanal M., (2019), Örgüt Kültürünün İşletme Performansına Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 28, Sayı: 2, 2019, 257-271.
- Söylemez A., (2013), Yerel Yönetimler ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 13, Sayfa: 26, 2013, 393 - 423.
- Sürme M., (2022), Osmanlı Devleti’nde Taşrada Muhtarlık Teşkilatının Kuruluşu: Bolu Örneği, Karadeniz Araştırmaları Entitüsü Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 14, 2022, 93 -108.
- Turan E., (2018), Üniter Bir Devlet Olarak Finlandiya Yerel Yönetimleri, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2018, 84-102.
- Yılmaz Y., (2006), pazarlama İletişiminde Bütünleştirici Bir Boyut: Bütünleşik Pazarlama İletişimi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 18, 2006, 54-75